

Streszczenie pracy doktorskiej

Waldemar Bukowski

Drogi karier w Polsce późnośredniowiecznej. Studia przypadków

Promotor: Prof. dr hab. Krzysztof Ożóg

Schyłek średniowiecza (XIV-XV w.) to okres „wielkiej przebudowy” państwa polskiego i przeobrażeń społeczeństwa, złożonego dotąd z grup o charakterze funkcjonalnym, w społeczeństwo określane w historiografii mianem stanowego. Ten model jest od schyłku lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku poddawany gruntownej rewizji. W debacie istotne znaczenie mają badania i refleksja Henryka Samsonowicza. Wątpi on w zasadność określania ówczesnego społeczeństwa polskiego mianem stanowego, dowodząc płynności granic stanowych w XV w. w aspekcie gospodarczym i społecznym. Termin "społeczeństwo stanowe" uznaje za adekwatny dopiero do realiów Polski w XVI w. Współcześnie jednak problem stanowej konstrukcji społeczeństwa nie budzi już tak wielkiego zainteresowania badaczy, zaś koncepcje wobec niej alternatywne nie zostały dotychczas jasno sformułowane. Model społeczeństwa stanowego pozostawia bowiem w cieniu całe obszary i zjawiska społeczne. Wydobyć z cienia tych obszarów i zjawisk pozwoli inaczej spojrzeć na całe społeczeństwo późnośredniowiecznej Polski i poddać weryfikacji lub sprecyzować jego dotychczasowy, dość schematyczny wizerunek. Badanie przypadków osób, których kariery odbiegają od modelowo opisywanej ścieżki awansu, służy w pierwszym rzędzie pogłębieniu wiedzy o elementach struktury społecznej, ułożonych na styku różnych stanów lub wręcz wymykających się kategoriom stanowym. Tym zjawiskom poświęcona jest właśnie niniejsza praca. Składają się na nią cztery studia przypadków karier zbiorowych i indywidualnych, oparte o prace autorskie wcześniej już publikowane. W rozprawie wykorzystano głównie źródła rękopiśmienne, księgi sądowe ziemskie, grodzkie, miejskie i kościelne, a także kartoteki Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski w Średniowieczu Instytutu Historii PAN w Krakowie. Rozdział 1 pracy pt. *Kariera urzędnicza na przykładzie urzędu burgrabiego krakowskiego* dotyczy karier grupy 110 burgrabiów krakowskich, funkcjonujących od końca XIII w., jednak najliczniej poświadczonych dopiero dla wieku XV. Ma ona charakter studium prozopograficznego tej grupy urzędniczej. Urząd ten związany był kompetencyjnie z ochroną zamku królewskiego na Wawelu i jego mieszkańców. Z kolei rozdział 2 pt. *Kariera rycerska. Jan Wałach z Chmielnika i jego kariera rycerska w czasach Władysława Jagiełły* ukazuje rozwój kariery zawodowej Jana Wałacha z Chmielnika, rycerza znanego z relacji Jana Długosza o obronie kresów południowych podczas dywersji węgierskiej w okresie zmagania z Krzyżakami w 1410 r. Rozdział 3 pt. *Kariera mieszczńska. Salomonowie h. Łabędź mieszczenie krakowscy* omawia karierę potomków Hanula doradcy wielkiego księcia Litwy, a potem króla Polski Władysława Jagiełły, protoplasty zamożnej krakowskiej rodziny mieszczńskiej i szlacheckiej Salomonów herbu Łabędź. Natomiast rozdział 4 pt. *Kariera wykształconego szlachcica. Eryk Rozpierski z Góry Bąkowej i Straszęcina h. Zadora* odkrywa historię kariery naukowej i politycznej, a następnie degradacji, anonimowego dotąd autora traktatu antykrzyżackiego z połowy XV wieku.

Analizy i ustalenia badawcze dokonane w niniejszej rozprawie wspierają mocno tezę, że społeczeństwo polskie okresu schyłku średniowiecza było jeszcze społeczeństwem otwartym, w którym możliwe były kariery oparte na kompetencjach zawodowych i zaletach osobistych. Wpisują się też w naukową dyskusję nad dotychczas funkcjonującym w historiografii modelem polskiego społeczeństwa u schyłku wieków średnich i podważają w wielu kwestiach jego stanowy i zamknięty charakter.